

EROL DERAN'IN KANUN İLE ESER İCRASININ ÖZELLİKLERİ

Serkan Mesut HALİLİ¹

ÖZET

Bu araştırmada; Prof. Erol DERAN'ın biyografisi ve özellikle kanun sazı ile eser icrasındaki özellikler sunulmaya çalışılmıştır. Yazılı ve yayımlanmış kaynakların yanı sıra, özel görüşmelerden faydalanılarak Prof. Erol DERAN'ın sanatı, müzisyenliği ve akademisyenliği yansıtılmak amaçlanmış olup bu doğrultuda bibliyografi ve diskografilerin yanı sıra Türk makam müziğine katkıları ve kanun icra kayıtlarının notaya alınmak sureti ile yapılan analizler ayrıntılı olarak sunulmuştur.

Çalışmada hedeflenen bir başka olgu da; öğrencilikten icracılığa, icracılıktan sanatçılığa ve akademisyenliğe, eğitimciğe kadar katedilen müzikal evrim süreçleri Prof. Erol DERAN'ın şahsında örneklendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: *Erol Deran, Kanun, İcra, Makam Müziği, Analiz*

---

¹ Öğr. Gör., İstanbul Teknik Üniversitesi, Türk Musikisi Devlet Konservatuvarı, Çalgı Bölümü, halili@itu.edu.tr

THE CHARACTERISTICS OF THE KANUN PERFORMANCES OF EROL DERAN

Serkan Mesut HALİLİ²

ABSTRACT

This thesis is a study on the life and kanun performance of Erol Deran. Drawing on a wide spectrum of written and oral sources the thesis investigates the musical, artistic and academic career of Erol Deran and presents a comprehensive bibliography and discography of Deran's musical and academic output. The thesis also presents an evaluation of the influence of Erol Deran on Turkish classical music in general as well as an analysis of the artist's methods of musical transcription and notation.

In addition to the study of the oeuvre and academic output of Erol Deran, the thesis sheds light on the processes of musical education in the framework of Turkish classical music through the example of the artist's personal evolution from a music student to a renowned performing artist and scholar.

Keywords: *Erol Deran, Kanun, Perform, Makam Music, Analysis*

---

²Lecturer, Istanbul Technical University, Turkish Music State Cons., Department of Performance, halili@itu.edu.tr

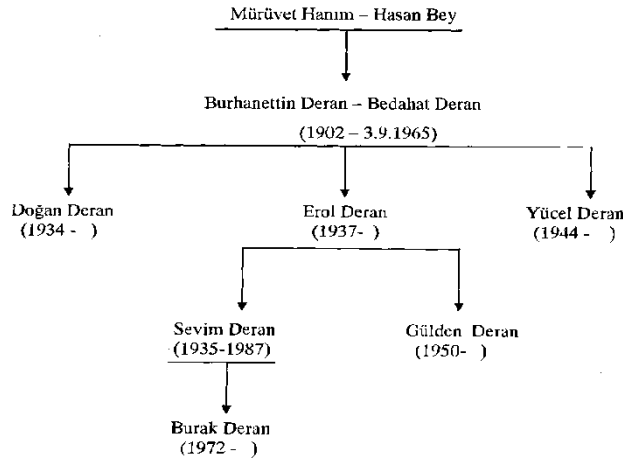
1. MÜZİK SANATINDA EROL DERAN

Ritm ve melodi müziğin vazgeçilmez temel unsurlarıdır. Formların zenginliği ise söz konusu müziğin gelişmişliğinin somut göstergesi olmuştur. Bununla birlikte başlangıcından günümüze kadar müziğin gelişiminde musikişinasların da rolü önem arz etmektedir.

Cumhuriyet döneminin yetiştirmiş olduğu en önemli kanun sanatçılarından biri olan Erol Deran, kanun icracılığının yanı sıra özellikle eğitimci vasfı ile de dikkat çekmektedir. 1976 yılında eğitim ve öğretime başlayan Türk Musikisi Devlet Konservatuarı ve buna paralel olarak İstanbul Radyosu'ndaki icra ve musiki eğitiminde de Erol Deran'ın yetiştirmiş olduğu öğrencilerin varlığı yeni yetişen müzik mensupları için çok önemli bir kaynak teşkil etmiştir. Erol Deran, müzik sanatının yanı sıra bilgi birikimi ile dolu olduğu resim sanatını da adeta musiki sanatı ile birleştirmiş; gerek icracılığı ve gerekse yetiştirdiği öğrencilerinin icra sırasındaki vücut dillerindeki özellikler, Deran'a ait üslubun somut bir göstergesi olarak görülmektedir.

Yüksek Lisans çalışmamızda kullanılan kaynaklar ile yazılmış olan bu makale, sırasıyla Erol Deran'ın hayatı, müzik öğrenimi, ünvanları, almış olduğu görevler, Türk makam müziğine katkıları ve kanun icrasındaki farklılaşan özellikleri ile icra kayıtlarının notaya alınması suretiyle ayrıntılı olarak incelenmeye çalışılmıştır.

2. EROL DERAN

2.1. Erol Deran'ın soyağacı

Erol Deran 05.07.1937 tarihinde Ankara Polatlı'da doğdu. Babası Burhanettin Deran, Annesi Bedahet Deran'dı. Babasının subay olması nedeniyle ilköğrenimine 1943-45 yılları arasında Gaziantep İslâhiye ilkokulunda başladı.

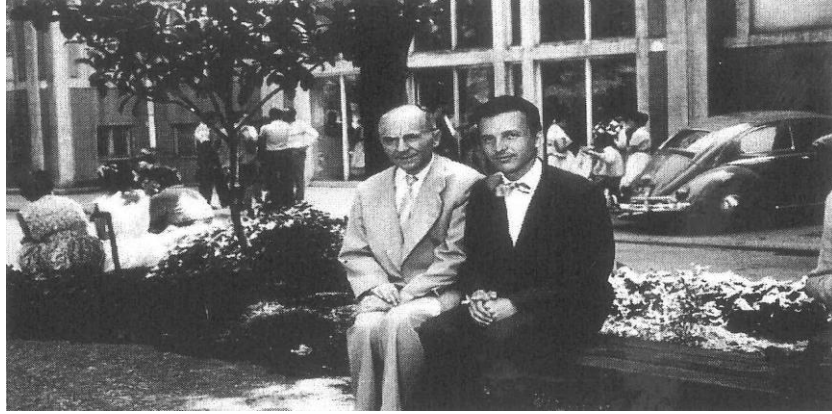
2.2. Erol Deran

1945-47 yılında Balıkesir 6 Eylül İlkokulu'nda ilköğrenimi tamamladı. 1947- 49 yılları arasında Erzurum Fevzi Çakmak Lisesi orta kısmına başlayıp 1950-52 yılları arasında Çanakkale Lisesi'nde ortaöğrenimini sürdürdü. Babası Burhanettin Bey'in tuğgenerallikten emekliye ayrılması üzerine ailesiyle birlikte İstanbul'a gelerek 1954-57 yılları arasında Beyoğlu Atatürk Erkek Lisesi'nde eğitimine devam etti. 1957 yılında M.E.B. Güzel Sanatlar Akademisi (Mimar Sinan Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi) Güzel Sanatlar Bölümü'nü kazandı. 1960 yılında Sebih Güzel Kumaş desenleri atölyesinden mezun oldu. Akademide eğitimi döneminde Prof. Sabrî Berkeî ve Prof. Cehver Bozkurt atölyelerinde resim çalışmalarında bulundu. Güzel Sanatlar Akademisin'de öğrenci iken 1957 yılında İstanbul Radyosu kanun sanatçısı olarak göreve başladı ("Büyük Türk Ansiklopedisi", 1990). 1961-1963 yılları arasında askerlik görevini Ankara'da Yedek Subay olarak yaptı. 1963 yılından itibaren 1968 yılına kadar kanun sanatçılığını Ankara Radyosu'nda sürdürdü.

1964 yılında ses sanatçısı Sevim Deran ile evlendi. Sevim Deran ile olan evliliğinden Burak Deran adında bir oğlu vardır. 1975 yılında kurulan İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Mûsikîsi Devlet Konservatuarı'dna öğretim görevlisi olarak başladı. Deran, ikinci evliliğini 15.5.1990 tarihinde Gülden Turan hanımla yaptı. (Deran, E.(2004).

2.1. Müzik Öğrenimi

İlk müzik derslerini subay ve bestekâr olan babası Burhanettin Deran'dan aldı. Erol Deran'la yapılan röportajdan öğrenildiği üzere Burhanettin Deran kanun haricinde ud, keman ve tanbur çalardı. Burhanettin Deran'ın 63 eseri olduğu bilinmektedir. Eserleri içerisinde en bilineni Hicaz Düyek eseridir. (Pınarın başında su verdim içtim, "Ayşem")

2.1.1. Erol Deran babası Burhanettin Deran ile.

Deran küçük yaşında evde musikiyle tanışmıştır. Ancak 1949 yılında Erzurum'da iken babasının bir mandolinle eve gelmesi üzerine 12 yaşında ilk icracılığma başlamıştır. Abisi Doğan Deran keman, babası Burhanettin Bey tanbur ve babasının isteği üzerine Erol Deran'a ud verilir ve aile içerisinde müzik hayatına böylece katılmış olur.

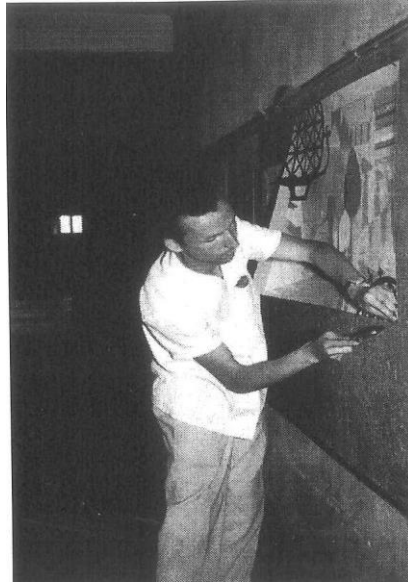
2.1.2. Doğan Deran, Burhanettin Deran ve Erol Deran

Daha sonra kardeşi Yücel Deran ud ile bu hayata katılmıştır. Deran bu dönemlerde kanun çalgısının tınısını duyar ve hayran olur. Babası onun bu ilgisi üzerine ona bir kanun satın alır ve ona hediye eder. Böylece kanun çalgısıyla tanışmış olur.

2.1.3 Doğan Deran, Erol Deran ve Yücel Deran

Yine Erzurum'da yaşadığı yıllarda müstakil evlerinin tavan arasında kanun çalışmasına devam ederken bir yandan da resim sanatına başlar.

2.1.4. Erol Deran bir çalışması ile

Renklerle sesleri benliğinde birleştirmiş, birbirinden ayırmadan, yaşam mekanizmasını resim ve müzikle dengelemekte olduğu bilinen Deran'ın, müzik yazmak, dinlemek, doğada

resim çalışmak, denizi, güneşi, evleri, ağaçları tuval üzerinde doğanın nesnel görüntüleri ile birleştirerek müzikal dünyasını beslediği görülmektedir.

Bu itibarla yaşadığımız yüzyılın önemli kanun temsilcilerinden görülmekte olan Deran'ın müzikal anlayışı, icra tarzıyla birlikte icra ettiği eserlerinde kullandığı teknikler ve analizleri çalışmamıza yön vermiştir. Çalışmamızın bu kısmında Deran'ın kanunuyla icra ettiği Acemaşiran Peşrev (Dede Salih Efendi), Ferahfeza Evfer (Dede Efendi) ve Ferahfeza Son Peşrev (Zeki Mehmed Ağa) icraları, teknik açıdan analiz edilmeye çalışılmış ve Deran'ın yaşam tarzıyla şekillenen, kendine has geliştirdiği icra tekniği sunulmaya çalışılmıştır.

3. EROL DERAN'IN KANUN İCRASININ ÖZELLİKLERİ, ANALİZİ ve GENEL DEĞERLENDİRME

3.1. Acemaşiran Peşrevinin İcra Analizi

Devr-i kebir   *Acemaşiran Peşrevi*   *Salih Dede Efendi*

1.

2.

3.

4.

ACEM AŞIRAN PEŞREV

Neyzen Salih Dede

1. Hane

2. Hane

Acem Aşiran Peşrev

3.Hane

4.Hane

2

Acemaşiran peşrevinin birinci hane girişinde devr-i kebir usulünün ilk altı zamanı oktav ile icra edilmiş, akabinde gelen dörtlük es ise ta-te-fe şeklinde velvelendirilmiştir. Usulün geri kalan kısmındaki ikilik değerlerin yerini onaltılık ve yer yer de otuzikilik değerlerin aldığı görülmektedir. Bu özellikleri diğer hanelerde de görmekteyiz. Ancak 2. ve 3. hanelerde oktavlı icra bulunmamaktadır. 4. hanede oktavlı icra ağırlıklı olarak karşımıza yeniden çıkar. Bu özgün icrada sadece hane sonlarına yaklaşırken ve hane sonlarında triller kullanılmıştır. Sadece teslim sonunda (... te ke) kullanılan hanelere oktavlı tarzda kullanılan köprü dikkat çekmektedir.

Acemaşiran peşrevindeki özgün icrada, devr-i kebir usulünün ana yapısının doğal olarak dikkate alınmamış olması da, doğaçlama olarak yapılan bu icradaki farklılığının temel göstergesidir.

3.2. Ferahfeza Evferinin İcra Analizi

"Dördüncü Selâm."

Evfer. .12.

Ah sul ta ni me ni
ni sul ta ni me ni
ah en der di li can
can i ma ni me ni
ah der men bi de mi
mi men zin de şe vem
Ah yek can çı şe ved
Ved sad cā ni me ni

(SON)

4.4.

FERAHFEZA EVFER

Dede Efendi

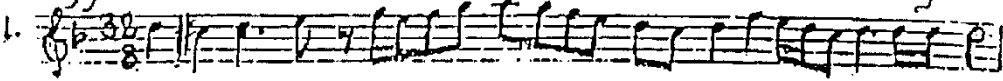
The musical score for 'FERAHFEZA EVFER' by Dede Efendi is presented in a single system of 12 staves. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 2/4. The score is characterized by a complex melodic line with numerous trills and ornaments, indicated by 'tr' and wavy lines above the notes. The notation includes various rhythmic values and accidentals, with a key signature of one sharp (F#). The score is divided into several systems, each containing multiple staves. The final system ends with a double bar line and a repeat sign.

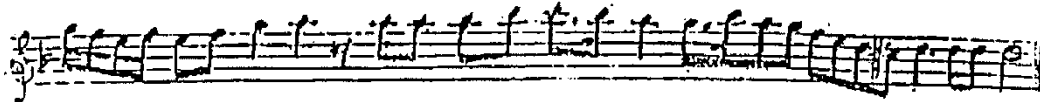
Bu icra örneği bir önceki Acemaşiran peşrevinden tamamen farklılık arz etmektedir. Eserde, oktavlı icra ve triller dikkat çekmekte olup bununla birlikte sadece son kısmında kullanıldığı görülen otuzikilik değerler karşımıza çıkmaktadır.

Ağır aksak evferine geçiş kısmında tamamen orijinal notaya sadık kalındığı görülmüştür.

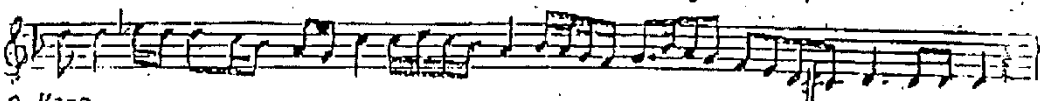
3.3. Ferahfeza Son Peşrevin İcra Analizi

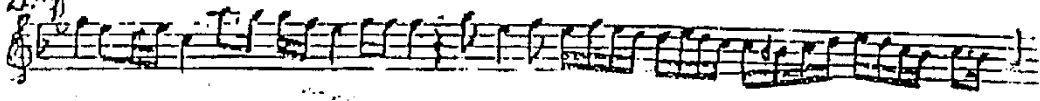
Hafif (D=160) **FERAHFEZA SON PEŞREV** Zeki Mehmet Ağa^{1b.}

1.

8. Teslim

2. Hage

FERAHEZA SON PEŞREV

Dede Efendi

The image displays a musical score for the piece "Feraheza Son Peşrev" by Dede Efendi. The score is written in 8/8 time and consists of eight staves of music. The key signature is one flat (B-flat). The notation includes various rhythmic patterns, including eighth and sixteenth notes, and rests. There are also some ornaments and trills indicated by 'tr' and '3' above notes. The score is presented in a clean, black-and-white format.

Ferahfeza Son Peşrev

2

Bu icrada dikkat çeken en önemli fark, analizi yapılan diğer yorumlarda hiç kullanmadığı ve bu eserin de sadece başında kullandığı trioledir. Performansın geri kalan kısmında oktavla icra, tam dörtlülerin aynı anda duyurulması ve devam etmeyen ancak fasılalarla duyurulan onaltılık ve otuzikilik değerlerdeki melodik yapıların birbirine karışmadan yapılan icrası dikkate çekmektedir.

4. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Eserlerde yapılan analizlerden yola çıkarak; Erol Deran'ın kanun icrasında sade bir usulpla birlikte, Tanburi Cemil Bey tavrından esinlenerek geliştirdiği müzik anlayışını icrasına yansıttığı görülmektedir.

Bu çalışmada Deran'ın icra etmiş olduğu üç adet eser notaya alınmış ve bunun neticesinde ortaya çıkan icra özellikleri aşağıda belirtilmiştir.

Notaya alınan icralarındaki dikkat çekici özellik, oktavlı icra şeklinde göze çarpmaktadır. Özellikle bu icra şekli hane sonlarından yeni haneye geçişte bir köprü özelliği taşımaktadır. Deran'ın icrasındaki bir başka özellik ise kullandığı triller'dir. Ayrıca onaltılık ve otuzikilik değerlikteki grupları birbiri ardınca kullanmayarak melodik yapının sadeliğini korumuştur. İcra analizleri yapılan bu üç eserin içinde sadece Ferahfeza Son Peşrev'in icrasında triole kullanıldığı görülmüştür. Bunun sebebi olarak klasik anlayışta bu gibi değerlerin fazla rağbet görmemesi fikrinin olduğu düşünülmektedir. Deran, söz konusu makamın seyir özelliğinden yararlanarak tam dörtlü aralıklarını icrasında aynı anda duyurmuştur.

Analizi yapılan bu üç özgün icrasında dikkat çeken bir başka özellik ise; Deran'ın eserin usulünün ana dokusunu özellikle dikkate almayarak, doğaçlama şeklinde yaptığı yorumlarındaki icracı özelliği, farklılığının ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Bu çalışma aynı zamanda taksim ve özgün olarak icra ettiği saz eserleri ve peşrevlere "Erol Deran" icrası denilebilmesiyle birlikte, Deran'ın sahip olduğu tavır ve icra özelliğinin somut bir göstergesi olduğu fikrini göstermektedir.

KAYNAKÇA

Büyük Türk Ansiklopedisi (1990) , Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları. 2. 217.

Altuntaş, T. (2006). *Erol Deran ve Müzik Sanatına Katkıları*. Lisans Tezi. İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservatuarı

Ersoy A. (1986). Boğaz peysajları ile Erol Deran. *Sanat Çevresi*, 98, s. 34.

Deran, E. (2002) Türk Musikisi Eğitiminde Usta-Çırak İlişkisi ve Akademik Kariyer.

Motif. İstanbul: Pınarbaş Matbaacılık. 28. s. 8-9.

Deran, E. Türk Mûsikîsi'nde Klâsik Formdaki Eserlerin Kânun İle İcrası Üzerine Bazı Düşünceler, *3. Müzikoloji Sempozyumu Bildirileri*, Maçka/İstanbul: Müzikoloji DerneğiYayınları.

Sayın, N. Erol İçin(1991). *Sanat Çevresi*, İstanbul: Kültür ve Sanat. 158. s. 8-9

Şenel, S. *Erol Deran CV'si*. Yayımlanmamış Eser, İstanbul Teknik Üniversitesi Türk Musikisi Devlet Konservaturai, İstanbul.

Torun, M. (1996) *Ud Metodu*. İstanbul: Pan Yayıncılık

Uludoğan, Ü. Erol Deran ile Bir Söyleşi (1991) *Sanat Çevresi*, İstanbul: Kültür ve Sanat. 158, s. 10-11.

Özel Görüşmeler:

Deran, E. (12.04.2004),görüşme

Torun, M.(17.06.2013),görüşme